

Pääkaupunkiseudun linjaukset kunta- ja palvelurakenne- uudistuksessa

PÄÄKAUPUNKISEUDUN LINJAUKSET KUNTA- JA PALVELU- RAKENNEUUDISTUKSESSA

1

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen yleiset linjaukset

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta pitää tärkeänä valtakunnallisen kunta- ja palvelurakennemuutoksen läpiviemistä nopealla aikataululla koko maassa. Keskeisten rakennemuutosten tulee keskittyä elinvoimaisten, vahvojen kuntien luomiseen ja kuntien yhteistoiminnan edellytysten parantamiseen palvelujen järjestämisessä.

Kuntauudistuksessa yleisenä lähtökohtana tulee olla perustuslain turvaama kunnan asukkaiden itsehallinto. Tavoitteena tulee olla hallinnon keventäminen ja palvelutuotannon tehostaminen kunnallisesta demokratiasta tinkimättä. Monet kuntien haasteet edellyttävät tulevaisuudessa seudullisia ratkaisuja ja siksi kuntien seudullista yhteistyötä on tarpeen edelleen laajentaa. Yhteistyön lainsäädännölliset esteet tulee poistaa. Ylikunnallisissa organisaatioissa kustannustehokas hallinto ja palvelujen saatavuus toteutuvat parhaiten kuntien yhteistä omistajaohjausta kehittämällä. Uusia hallinnon tasoja ei tule luoda.

Palvelujen järjestämis- ja rahoitusvastuun tulee säilyä kunnilla.

Kuntien rahoitusjärjestelmää tulee kehittää siten, että kuntien rahoituspohja riittää kattamaan palveluvelvoitteista aiheutuvat todelliset kustannukset. Rahoitusjärjestelmän tulee myös jatkossa mahdollistaa varautumisen verotuloissa eri vuosina tapahtuviin vaihteluihin. Kuntien välisen tasausjärjestelmän tulee olla nykyistä kannustavampi ja sen tulee korostaa omavastuuta ja edistää tervettä taloudenpitoa. Kuntien omaa päätösvaltaa asiakasmaksuissa tulee lisätä.

2

Pääkaupunkiseudun malli

Kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeessa on tunnustettu pääkaupunkiseudun erityisasema ja Helsingin seudun erityisluonne.

Pääkaupunkiseudun mallissa uudistushankkeen keskeisinä lähtökohtina korostuvat seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen. Palvelujen ja niiden tuotannon jatkuva parantaminen ja saatavuuden turvaaminen ovat asukkaiden arkeen välittömästi vaikuttavia ydintehtäviä kaikissa kunnissa.

Seudun haasteisiin ja ongelmiin voidaan vastata neuvottelukunnan näkemyksen mukaan kehittämällä ja vahvistamalla viime vuosina luotua

yhteistyömallia. Se on jo tähän asti lisännyt kaupunkien viranhaltijoiden yhteistyötä ja vahvistanut poliittisen järjestelmän sitoutumista.

Pääkaupunkiseudun malli perustuu seudun kaupunkien verkostomaiseen yhteistyöhön ja sen syventämiseen. Yhteistyön suunnittelu- ja selvitysvaiheesta on edettävä yhteisten päämäärien toteuttamiseen. Uusia yhteistyörakenteita tarvitaan kansanvaltaisen ohjauksen vahvistamiseksi. Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyön toteutuminen edellyttää valtion ja seudun kumppanuuden tiivistämistä. Tämä tarkoittaa valtion entistä vahvempaa roolia metropolipolitiikassa ja konkreettista tukea seudun strategisesti merkittävässä hankkeissa.

Pääkaupunkiseudun malliin kuuluu olennaisesti myös laajempi seudullinen yhteistyö Helsingin seudun kehyskuntien kanssa sekä myös laajemmin Uudenmaan muiden kuntaryhmittymien kanssa.

Neuvottelukunta korostaa, että rakenteellisten ratkaisujen tulee syntyä omaehtoisesti pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyönä seudun asukkaiden mielipidettä kuullen.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyön syventäminen

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta on hyväksynyt syksyllä 2004 seudun yhteisen vision ja strategian, jonka kaupungit ovat sisällyttäneet omiin strategioihinsa. Yhteiset strategiset päämäärät hyvinvointipalvelujen parantamiseksi ja palvelutuotannon tehostamiseksi, kilpailukyvyyn vahvistamiseksi sekä kaupunkirakenteen ja asumisen kehittämiseksi ovat seudun pitkän tähtäimen kehittämisen kulmakiviä.

Pääkaupunkiseudun mallin lähtökohtana on, että kaupungit konkretisoivat syvenevää yhteistyötään keskinäisellä yhteistyösopimuksella, jolla edistetään strategisten päämäärien toteuttamista ja toimeenpanoa keskeisissä hankkeissa. Kaupungit sitoutuvat seutuyhteistyöhön

- toteuttamalla yhteisen strategian pohjalta sopimuksessa määritellyt hankkeet ja toimenpiteet
- tehostamalla Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan nykyisiä menettelytapoja ja laajentamalla poliittisten ryhmien edustavuutta neuvottelukunnan kokoonpanossa
- lisäämällä seudullista yhteistyötä ja vahvistamalla ylikunnallisten organisaatioiden omistajaohjausta.

Yhteistyösopimus käsitellään kaupunginvaltuustoissa vuoden 2006 aikana.

Kuntien yhteistoiminnan puitteet ja omistajaohjausjärjestelmän vahvistaminen

Jotta pääkaupunkiseudun yhteistyötä kyetään kehittämään ja syventämään suunnitellulla tavalla, lainsäädäntöä tulee uudistaa kustannustehokasta ja demokraattista kuntayhteistyötä tukevaksi.

Kuntien yhteistoimintaan tarvitaan uusia muotoja. Palvelutuotannossa jo olemassa olevien ja mahdollisesti perustettavien yhteisten ei voittoa tuottavien osakeyhtiöiden ja muiden ylikunnallisten organisaatioiden omistajaohjaus tulisi toteuttaa uudelta pohjalta. Lähtökohtana on, että omistajaohjausjärjestelmä on mahdollisimman lähellä nykyistä päätöksentekojärjestelmää (kaupunginvaltuustot, kaupunginhallitukset) ja tukeutuu niiden alaisten viranhaltijaorganisaation valmisteluun.

Uudella omistajaohjausjärjestelmällä varmistettaisiin poliittinen ohjaus sekä kaupunkien yhden yhteisen omistajaäänänen kuulumisen ja turvataisiin samanaikaisesti seudullisen päätöksenteon tarpeet ja tehokkuus. Keskeinen luottamushenkilöelin olisi kaupunginhallitusten yhteinen omistajaohjausjaosto. Jaostolla olisi toimivalta kaikkien ylikunnallisten organisaatioiden ohjauksessa.

Vireillä olevan kuntalain uudistuksen yhteydessä tulisi kunnallisia, ei voittoa tuottavia osakeyhtiötä varten luoda oma muista osakeyhtiöstä poikkeava sääntely niiden erityisluonteen vuoksi. Myös edellä kuvatun kuntien omistajaohjausjärjestelmän toteuttamiseen liittyen kuntalaissa olisi tarkistettava mm. toimivalta- ja jääviyssäännökset.

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta on tehnyt syyskuussa 2005 esityksen hankintalainsäädännön muuttamiseksi. Esitys koski kuntien välisen yhteistoiminnan esteiden poistamista. Neuvottelukunta korostaa, että esitetyt muutokset ovat edelleen tarpeellisia. Kuntien yhteistoimintaa ja palvelujen hankintaa toiselta kunnalta voitaisiin parhaiten tukea kuntalakiä tarkistamalla. Ilman tällaista lainmuutosta pääkaupunkiseudun yhteistyö eri toimialoilla on vaikeaa.

3

Pääkaupunkiseudun kehittämishaasteet ja lähiajan toimenpiteet

3.1

Pääkaupunkiseudun kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen

Pääkaupunkiseudun kilpailukyvyn kehittäminen edellyttää vahvaa alueellista ja valtakunnallista panostusta koulutuspolitiikkaan sekä tutkimus- ja kehityspolitiikkaan. Seudun kilpailukykyä vahvimmin ohjaavat tekijät ovat innovatiivisuus ja innovaatioympäristöjen kehittäminen. Yliopistojen ja tiedekorkeakoulujen resurssitilanne on Suomessa huolestuttava. Esimerkiksi teknillisessä korkeakoulussa on 32 opiskelijaa yhtä

opettajaa kohti, mikä on selvästi eurooppalaista keskitasoa enemmän. USA:ssa vastaava luku on parhaimmillaan 5 - 6 opiskelijaa. Kasvuyrityksiä tarvitaan moninkertainen määrä nykyiseen verrattuna. Kasvuyritykset synnyttävät 50 – 80 % kaikkien yritysten synnyttämistä työpaikoista. Suomen ongelmana on vähäinen yrittäjäysaktiivisuus.

Erityishaasteeksi Helsingin seudulla nousee työvoiman riittävyys. Helsingin seudun työpaikkamäärän kasvuksi 2001 - 2015 ennakoidaan 27 000 ja työllisen työvoiman poistumaksi samana aikana 240 000 henkilöä. Uuden työvoiman keskimääräinen vuositarve Helsingin seudulla vuoteen 2015 saakka on 16 650 työntekijää. Työmarkkinoille tulevien nuorten määrä ei korvaa tätä työvoimatarvetta. Tarvitaan työllisyysasteen nostamista, työmatkarendelöintiä, kotimaista muuttovoittoa ja työperäistä maahanmuuttoa. Työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää merkittävää panostusta monipuoliseen asuntotuotantoon seudulla.

Yhteinen elinkeinopolitiikka ja innovaatiotoiminnan edistäminen

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan hyväksymän seudullisen elinkeinopolitiikan keskeiset tavoitteet ovat uusien yritysten ja kasvun lisääminen, kilpailukykyisten klusterien kehittäminen sekä kansainvälistyminen ja pääkaupunkiseudulle suuntautuvien ulkomaisten investointien ja inhimillisen pääoman lisääminen.

Kaupungit toteuttavat yhteistyössä vuonna 2005 hyväksytyjen yhteisten innovaatio- ja elinkeinostrategioiden sisältämät hankkeet. Kansainvälistä elinkeinomarkkinointia varten perustetaan yhteinen elinkeinomarkkinointiyhtiö vuonna 2006. Neuvottelukunta esittää, että valtio tukee seudun kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamista ja innovaatiopolitiikan toteuttamista. Vahvaa valtion panosta tarvitaan myös kansainvälisessä markkinoinnissa.

Koulutuspoliittiset toimenpiteet

Seudun väestön korkea koulutustaso yhdistyneenä korkeaan tutkimus- ja kehityspanostukseen tukee osaamisintensiivisen yritystoiminnan menestymismahdollisuuksia. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta on huolestunut siitä, että valtion tutkimus- ja kehitysrahoituksen (T & K-rahoitus) osuus on laskenut pääkaupunkiseudulla. Valtion T & K-rahoitusta tulisi kokonaisuudessaan lisätä niin, että Suomi pysyy kansainvälisessä kärjessä.

Seudun tiede- ja ammattikorkeakoulujen verkostoa tulee kehittää ja vahvistaa kokonaisuutena ja kannustaa eri toimijoiden kumppanuuden ja yhteistyön syventämistä.

Pääkaupunkiseudun yliopistojen ja korkeakoulujen perusresurssit on nostettava kansainvälisesti kilpailukykyiselle tasolle. Samanaikaisesti on huolehdittava seudun yliopistojen ja korkeakoulujen kansainvälistymisestä lisäämällä ulkomaalaisten opettajien ja opiskelijoiden määrää. Koko seudun kannalta on tärkeä luoda edellytykset kansainväliset mitat täyttävän ns. innovaatioyliopiston perustamiselle.

Seudun ammattikorkeakouluilla on kasvava ja uutta kehitysdynamiikkaa luova rooli seudun innovaatiojärjestelmässä. Metropolialueen korkeakoulujen yhteistyömalli merkitsee tiedekorkeakoulujen suuntautumista tieteelliseen huippututkimukseen. Ammattikorkeakoulut puolestaan suuntautuvat tukemaan alueiden ja työelämän kehittämistä. Ammattikorkeakoulujen ylläpidon tulee säilyä nykyisillä ylläpitäjillä niiden yhteistyötä kehittäen.

Kunnallisten ammattikorkeakoulujen (Evetek, Stadia ja Laurea) koulutuslajijärjestelyt ja uudelleenorganisointi selvitetään vuoden 2007 loppuun mennessä. Tavoitteena on edistää palvelutuotannon ja teollisen tuotannon innovaatiotoimintaa. Ratkaisut toteutetaan vuoden 2008 loppuun mennessä.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudelleen organisointi käynnistetään tämän valtuustokauden aikana. Ammatillisen koulutuksen kenttä on tarpeen koota suuremmaksi kokonaisuudeksi, jolloin voidaan seudullisesti saada riittävän suuria, monialaisia ja tehokkaasti toimivia yksiköitä, jotka myös vastaisivat paremmin työelämän alueellisiin kehittämistarpeisiin. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota siihen, että polut koulutuksesta kulkevat työelämään.

Yhteistyöllä kaikkien seudun toimijoiden kanssa varmistetaan myös, että ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten palveluverkko vastaa työ- ja elinkeinoelämän tarpeita ja alueellista tasapainoa. Ammatillisessa koulutuksessa haasteena on koulutuspaikkojen riittävyys. Päätöksentekovalta koulutuspaikoista tulee siirtää koulutuksen järjestäjille.

Työvoiman saatavuuden turvaaminen

Työvoiman saatavuuden turvaamiseksi kaupungit huolehtivat koulutuksen järjestäjinä ja yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa siitä, että työelämän muutokset ja tarpeet ennakoitaneen koulutuksessa. Kaupungit huolehtivat myös työnantajina henkilöstöpolitiikan kehittämistä. Seudun työvoiman saatavuus turvataan riittävällä koulutuksella ja aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla ulkomaisen osaavan työvoiman saamiseksi. Pääkaupunkiseudun kuntien ja valtion yhteistyönä on parannettava maahanmuuttajien palveluita määrittämällä seudulliset neuvonta- ja tukiyksiköt. Työperäisten maahanmuuttajien palvelutarjontaa on kehitettävä.

3.2

Maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen

Pääkaupunkiseudulla on arvioitu vuonna 2015 olevan 1 051 450 asukasta. Suurimmat haasteet maankäyttö- ja asuntopolitiikassa liittyvät siihen, miten kaupungit pystyvät vastaamaan taloudellisen vaurastumisen ja rahoitusmarkkinoiden mahdollistamaan asumisväljyyden kasvuun ja varautumaan samalla noin 70 000 asukkaan väestönkasvuun. Vuotuinen asuntotuotantotarve on 8 000 – 10 000 asuntoa. Nykyisin asuntojen korkea hintataso ajaa väljempää asumista tavoittelevat siirtymään kehyskuntiin ja kauemmaksikin. Päivittäinen työmatkaliikenne lisääntyy ja seudun liikenneverkon kuormittuminen jatkuu. Ajoneuvoliikenteen kasvu aiheuttaa ilmanlaatu- ja meluongelmia.

Yhteinen maankäyttöohjelma ja yhteisvastuullinen asuntopolitiikka

Kestävän, toimivan ja eheän yhdyskuntarakenteen toteuttamiseksi kaupungit laativat yhteistyössä vuoden 2007 loppuun mennessä yhteiseen, vuoteen 2050 ulottuvaan visioon perustuvan maankäyttöohjelman ja asunto-ohjelman ja sitoutuvat niiden toteuttamiseen. Helsingin seudun tulevaisuuden kehityskuvaa on tarkoitus luoda järjestämällä kansainvälinen ideakilpailu siitä, miltä Helsingin seudun metropoli voisi näyttää vuonna 2050.

Pääkaupunkiseudun maankäyttöohjelma on seudun kärkihankkeiden, kuten visiossa määriteltyjen kehittämisvyöhykkeiden ja uusien laajempien asuntotuotantoalueiden aikataulutettu toimenpideohjelma.

Pääkaupunkiseudun asunto-ohjelma on tavoite- ja toimenpideohjelma yhteisvastuullisen asuntopolitiikan toteuttamiseksi. Asunto-ohjelmassa vahvistetaan kunnittain mm. asuntotuotannon kokonaistavoitteet, ARA-tasoinen tuotanto, tuotanto erityisryhmille, vanhusten palvelutalotuotanto ja toimenpiteet asunnottomuuden vähentämiseksi. Toinen, yhtä tärkeä tavoite on turvata seudulla eri elämäntilanteisiin ja varallisuustasoihin sopiva monimuotoinen ja korkeatasoinen asuntotuotanto. Pääkaupunkiseudulla tarvitaan tiivistyviä kaupunkimaisia keskuksia, riittävästi pientalovaltaisia alueita sekä houkuttelevia kerrostaloratkaisuja.

Asuntopolitiikkaa toteuttavat tällä hetkellä kaupunkien omat asuntotoimen yksiköt. Jatkossa selvitetään, voidaanko pääkaupunkiseudulle luoda uusi, yhdistetty suuri toimija asuntorakennuttamiseen, vuokra-asuntojen hallinnointiin, ylläpitoon ja asunnonjakoon.

Valtion tukea seudun asuntotilanteen ja -tuotannon parantamiseen tulee lisätä. Valtion tuen heikkeneminen on vähentänyt kuntien mahdollisuuksia kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon ylläpitämiseen. Neu-

vottelukunta esittää, että ympäristöministeriö ja Valtion asuntorahasto käynnistävät sellaisen kannustinjärjestelmän luomisen, jolla pystytetään takaamaan jatkossa kohtuuhintaiset vuokra-asunnot. ARA-rahoituksen ehtoja on parannettava. Asumistukijärjestelmä tulisi saattaa ajan tasalle väljentämällä tuen myöntämisperusteita.

Valtion tulee sitoutua luovuttamaan hallinnassaan olevat asuntorakentamisen alueet kohtuuhinnalla kunnille. Lainmuutoksella tulee taata verohelpotukset kunnille maata myydessä. Lisäksi kunnille suunnattavan taloudellisen tuen määrä tulee saattaa riittävälle tasolle ja suunnata asuntotuotantoa edistäviin kohteisiin kuten kaavoitetun maan rakennuskelpoiseksi saattamiseen, kunnallistekniikan sekä muun infrastruktuurin ja palvelujen rakentamiseen.

Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmä ja joukkoliikenteen kehittäminen

Raideliikenneväylät ja muut liikenneväylät toteutetaan pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (PLJ) 2002:n mukaisesti. Valtion tulee huolehtia omista vastuistaan seudun liikenneinvestoinneissa PLJ:n aiesopimuksen edellyttämällä tavalla. Uuden PLJ:n valmistelu käynnistetään. Raideliikenneyhteyksiä tulee laajentaa Helsingin seudulla.

Joukkoliikenne tulee järjestää seudullisesti toimivaksi kokonaisuudeksi. Joukkoliikenteen nykyisen erityislainsäädännöllä järjestettyyn seudulliseen organisointimalliin perustuvan järjestelmän kokonaisarviointi on tarpeen. Joukkoliikenneorganisaation kokonaisarvioinnissa tarkastellaan myös vaihtoehtoa, jossa kokonaisvastuu joukkoliikenteen järjestämisestä olisi kuntien yhdessä omistamalla yhtiöllä. Kokonaisarviointiin sisältyy myös varikkojen ja kaluston organisointivaihtoehdot. Samassa yhteydessä selvitetään matkojen pituuteen perustuva joukkoliikenteen tariffijärjestelmä.

Tulevaisuuden joukkoliikennejärjestelmää koskevan arvioinnin pohjalta käynnistetään uudelleen järjestelyt vuoden 2007 loppuun mennessä.

Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen kehittäminen

Helsingin seudun työssäkäynti- ja asuinalueen maankäyttöä, asumista ja liikennettä kehitetään myös seudun 14 kunnan yhteistyössä. Kehyskunnat ovat mukana valmistelussa, jossa yhdistetään pääkaupunkiseudun kaupunkien ja muiden Helsingin seudun kuntien maankäytön kehityskuvat, yleiskaavat sekä maankäytön ja asumisen nykytilan kuvaukset ja kärkihankkeet yhteiseksi asiakirjaksi. Tämä toimii pohjana yhteisellä kansainvälisellä, koko metropolialueen suunnittelukilpailulle.

Maakuntakaavoituksen järkipäristämiseksi Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan liitot tulee yhdistää. Jatkossa seudullisten ratkaisujen tarve tulee ulottumaan myös tälle alueelle. Maakuntaliiton, kuntien yhteistoimintaelimen ja seudun muiden toimijoiden välistä yhteistyötä ja omista-jaohjausta tulee yhdessä selkiyttää.

Neuvottelukunta edellyttää valtiolta tukea Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen kehittämiseen ja tarpeellisiin kunta- ja aluejakojen toteuttamiseen.

Kestävän kehityksen mukainen yhdyskuntarakenne seudulla edellyttää kaupunkirakenteen saumatonta jatkumista itään ja sen kytkemistä rai-deliikenneyhteyksien varteen. Asutuksen laajentamiseksi Helsinki ja Vantaa ryhtyvät aluevaihdoksiin Ala-Tikkurilan ja ns. Vesterkullan kiilan osalta. Sipoon läntiset alueet tulee liittää osaksi pääkaupunkiseutua.

3.3

Hyvinvointipalvelujen parantaminen ja palvelutuotannon tehostaminen

Väestörakenteen muutokset lisäävät paineita kuntataloudelle ja edellyttävät toiminnan jatkuvaa uudistamista. Merkittäviä haasteita ja kustannuspaineita liittyy suurkaupunkiolosuhteissa niin lasten ja nuorten kehityksen ja lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaamiseen kuin ikääntyvän väestön palvelujen järjestämiseen. Vanhusväestön määrän kasvu on haaste sosiaali- ja terveystalouden järjestämiselle. Ulkomaalaisen väestön määrä on kasvanut nopeasti. Ennusteiden mukaan vieraskielisten määrä kasvaa 127 000 henkilöön vuoteen 2015 mennessä. Myös seudun kasvava sisäinen muuttoliike luo paineita tasapainoisen palveluverkon luomiselle. Pääkaupunkiseudun kaupunkien nykyisestä henkilöstöstä siirtyy lähes puolet eläkkeelle vuoteen 2020 mennessä.

Palvelujen yhteiskäyttöä laajennetaan vaiheittain ja erityisesti kaupunkien raja-alueilla niin, että seudun asukkaat voivat valita kunnalliset palvelut kuntarajoista riippumatta. Ruotsinkielisten palvelujen seudullinen järjestäminen on perusteltua erityisesti opetuksessa, aikuiskoulutuksessa ja terveydenhuollossa. Kaupungin palveluja käyttävän asukkaan kotikaupunki vastaa kustannuksista täyden kustannusvastuun periaatteen mukaisesti. Sovitaan yli kuntarajojen tapahtuvan lukiokäynnin kustannusten jaosta.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa lähtökohtana on, ettei perusterveydenhuoltoa ja erikoissairaanhoitoa yhdistetä. Perusterveydenhuoltoa kehitetään yhteistyössä nykyisten hallinnollisten rakenteiden pohjalta tavoitteena palvelujen käytön joustavuus ja asukkaiden valinnanvapauden lisääminen. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) kanssa tehdään yhteistyötä organisaatiouudistuksen läpiviemiseksi ja erikoissairaanhoidon kehittämiseksi. Uudistuksen jälkeen HYKS-Helsingin sairaalat, Jorvin sairaala ja Peijaksen sairaala toimivat yhden lautakun-

nan ja yhden johdon alaisuudessa ja muodostavat yhtenäisen sairaanhoitoalueen. Erikoissairaanhoidon ohjaus- ja rahoitusjärjestelmää kehitetään yhteistyössä HUS:n kanssa.

Terveystieteidenhuollossa vaativan erityistason erikoissairaanhoidon, eräiden pienten erityispotilasryhmien sekä vaativan erityistason päivystystoiminnan siirto tulisi tehdä valtion rahoitusvastuulle.

Sivistystoimessa perusopetuksessa kehittämisen lähtökohtana on nykytilanne, jossa kaupungit järjestävät perusopetuksen lähikouluperiaatteella. Yhteistyötä lisätään palvelujen mitoituksessa ja järjestämisessä erityisesti raja-alueilla. Lukioverkon määrälliset ja laadulliset linjaukset määritellään koko pääkaupunkiseutua koskien.

Opetushallituksen norminantovaltuudet tulisi tarkistaa ja koulutukseen liittyvää sääntelyä purkaa. Koulutuksen valtakunnallista arviointijärjestelmää tulisi yhtenäistää.

Muuta palvelutuotantoa tehostetaan erityisesti teknisessä toimessa niin, että tuotannon tehokkuuden kannalta keskeisiä toimintoja organisoidaan seudullisesti. Vesi- ja viemäriulaitostoiminnan yhdistämisen mahdollisuudet selvitetään. Pelastuslaitosten ja kolmannen sektorin työnjako selvitetään.

Tukipalveluissa tehdään hankintatoimen osalta selvitys vuoden 2006 aikana mahdollisuuksista perustaa kaupunkien yhteinen hankintayksikkö.

Kaupungit tukevat aktiivisella yhteisellä panoksella valtioneuvoston tietoyhteiskuntaohjelmaan sisältyneen KuntaTime-työryhmän esittämiä toimenpiteitä julkishallinnon tietohallintoyhteistyön tehostamiseksi erityisesti sosiaali- ja terveystoimessa, opetustoimessa, hankintatoimessa sekä sähköisessä asiointissa ja käynnistetään seudullisesti em. sektoreita koskeva selvitys- ja kehittämistyö.

3.4.

Pääkaupunkiseudun yhteistyö Uudenmaan ja Helsingin seudun muiden kuntien kanssa

Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun kuntien näkökulmasta yhteistyö laajemmalla metropolialueella on välttämätöntä talous- ja työssäkäyntialueen laajentuessa. Laajentuvan Uudenmaan (Uusimaa ja Itä-Uusimaa) alueella kuntien välinen yhteistyö on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa eri kuntaryhmiin kuuluvien kuntien sisäisenä valmisteluna ja eri kuntaryhmien välisessä kumppanuudessa.

Helsingin seudun 14 kunnan yhteistyötä jatketaan kesällä 2005 hyväksytyn yhteistyösopimuksen pohjalta. Yhteistyön tavoitteena on seudun

kansainvälisen kilpailukyvyyn turvaaminen ja seudun kehittäminen yhdessä valtion kanssa. Yhteistyön painopiste on maankäytön, asumisen ja liikenteen seudullisissa kysymyksissä. Tärkeitä yhteistyöalueita ovat myös HUS:n ja ammattikorkeakoululaitoksen laadun ja tuottavuuden kehittäminen.

Helsingin seudun yhteistyökokouksen kannanotto 7.2.2006 on liitteenä.

4

Pääkaupunkiseutusopimus

Pääkaupunkiseudun ja valtion kumppanuuden tiivistämiseksi on tärkeää kehittää valtion ja seudun kaupunkien yhteistyömenettelyjä. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta pitää hyvänä toimintamallina pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (PLJ) ja siihen liittyvää aiesopimusmenettelyä.

Neuvottelukunta esittää, että seudun kaupunkien ja valtion kesken solmitaan pääkaupunkiseutusopimus. Sopimus sisältäisi molempien tahojen yhdessä määrittelemät keskeiset konkreettiset toimenpiteet ja hankkeet seudun kehittämisen kannalta. Näitä ovat mm. kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta elinkeino-, tutkimus- ja koulutuspolitiikan sekä yhdyskuntasuunnittelussa kaavoitus- ja asuntopolitiikan hankkeet.

Sopimuksen yhteydessä sovitaan seurannasta ja sen tavoista.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että sisäasiainministeriössä vireillä olevasta Helsingin seudun hallinnon kehittämishankkeesta luovutaan kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeen yhteydessä.

5

Pääkaupunkiseudun yhteistyön tulosten arviointi

Vuoden 2008 aikana pääkaupunkiseudun kaupungit arvioivat pääkaupunkiseudun yhteistyön toimivuutta ja tuloksia sekä tekevät tarvittavat päätökset jatkotoimenpiteistä. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten YTV:n, Uudenmaan liiton, mahdollisesti joidenkin valtion aluehallinnon yksiköiden sekä sopimus pohjaisen Helsingin seudun yhteistyön tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä keskinäistä työnjakoa tulisi kehittää seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn, palvelutuotannon tehostamisen sekä demokratian ja osallisuuden edistämiseksi. Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhdistämisen hyötyjä ja haittoja koskevan selvityksen laatiminen ratkaistaan erikseen samassa yhteydessä.

Pääkaupunkiseudun kaupungit arvioivat myös yhteistyössä valtion kanssa, ovatko seudun kaupunkien yhteistyön syventämiseen liittyvät toimenpiteet ja valtion tuki seudun kehittämiseen toteutuneet em. pääkaupunkiseutusopimuksessa sovitulla tavalla.

6 Yhteistyöhankkeita koskeva päätöksenteko

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta korostaa, että tähän asiakirjaan sisältyvät linjaukset ja niiden perusteella tehtävä kaupunkien yhteistyösopimus edellyttävät hyväksymistä kunkin kaupungin kaupunginvaltuustossa.

LIITTEET

Tiivistelmä keskeisistä esityksistä
Helsingin seudun yhteistyökokouksen kannanotto 7.2.2006

OHEISMATERIAALI

Perustelumuihistio

Pääkaupunkiseudun keskeiset erityispiirteet ja kehityssuunnat
2006 - 2015

KAUPUNGIT	VALTIO
Pääkaupunkiseudun kansainvälisen kilpailukyvyyn parantaminen	
<p>Innovaatio- ja elinkeinostrategioiden hankkeiden toteuttaminen Yhteisen elinkeinomarkkinointiyhtiön perustaminen</p> <p>Kunnallisten ammattikorkeakoulujen rakenteellisten uudistusten toteuttaminen Toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudelleen-organisointi</p> <p>Työvoiman saatavuuden turvaaminen ennakoivan koulutuksen avulla Maahanmuuttajien palveluiden parantaminen ja kotouttamisen edistäminen</p>	<p>Seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamisen ja innovaatiopolitiikan toteuttamisen tukeminen T&K-rahoituksen lisääminen Suomessa Seudun yliopistojen ja korkeakoulujen resurssien turvaaminen ja yhteistyön tiivistäminen Edellytysten luominen innovaatioyliopiston perustamiselle</p> <p>Yliopistojen ja korkeakoulujen kansainvälistymisestä huolehtiminen ulkomaalaisten opettajien ja opiskelijoiden määrää lisäämällä Työvoiman saatavuuden turvaaminen riittävällä koulutuksella ja aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla Toisen asteen koulutuksen koulutuspaikkoja koskevan päätöksentekovallan siirtäminen koulutuksen järjestäjille</p>
Maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen	
<p>Yhteisten maankäyttö- ja asumisohjelmien laatiminen ja niiden toteuttaminen Yhteisten asuntopolitiikkaa toteuttavien organisaatioiden perustaminen tarvittaessa MAL-yhteistyön kehittäminen 14 kunnan yhteistyössä Maakuntaliiton ja kuntien yhteistoiminta-elimien työnjaon selkiyttäminen</p> <p>Raide- ja joukkoliikenneväylien toteuttaminen PLJ 2002:n mukaisesti</p>	<p>Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen kehittämisen ja tarpeellisten kunta- ja aluejakojen toteuttamisen tukeminen Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntaliittojen yhdistäminen Seudun asuntotilanteen ja -tuotannon parantamisen tukeminen</p> <p>Kohtuuhintaiset vuokra-asunnot takaavan kannustinjärjestelmän luominen ARA-rahoituksen ehtojen parantaminen</p> <p>Asumistukijärjestelmän ajan tasalle saattaminen Asuntorakentamisen alueiden luovuttaminen kohtuuhinnalla kunnille Kunnille suunnattavan taloudellisen tuen saattaminen riittäväksi tasolle ja suuntaaminen asuntotuotantoa edistäviin kohteisiin PLJ:n aiesopimuksen noudattaminen liikenneinvestoinneissa</p> <p>PLJ-sopimusmenettelyn jatkaminen nykyisen sopimuksen päätyttyä Raideliikenneyhteyksien laajentaminen Helsingin alueella</p>

Hyvinvointipalvelujen parantaminen ja palvelutuotannon tehostaminen

Palvelujen yhteiskäytön laajentaminen vaihteittain erityisesti raja-alueilla

Yli kuntarajojen tapahtuvan lukiokäynnin kustannusten jaosta sopiminen

Perusterveydenhuollon kehittäminen nykyisten rakenteiden pohjalta

Erikoissairaanhoidon kehittäminen yhteistyössä HUS:n kanssa tehdyn organisaatiouudistuksen läpiviemiseksi

Erikoissairaanhoidon ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän kehittäminen yhteistyössä HUS:n kanssa

Lähikouluperiaatteen säilyttäminen

Yhteistyön lisääminen erityisesti raja-alueilla

Lukiverkon määrällisten ja laadullisten linjausten määrittäminen koko pääkaupunkiseutua koskien

Joukkoliikenteen kehittäminen yhdyskuntarakenteen ja toimintaympäristön huomioon ottaen

Joukkoliikenteen organisaatiomallin kokonaisarvioinnin toteuttaminen

Joukkoliikennejärjestelmän uudelleen järjestelyt

Teknisen toimen tuotannon tehokkuuden kannalta keskeisten toimintojen organisoiminen seudullisesti
Vesi- ja viemärlaitosten yhdistämismahdollisuuksien selvittäminen

Pelastuslaitosten ja kolmannen sektorin työnjaon selvittäminen

Yhteisen kilpailuttamisyksikön perustamisedellytysten selvittäminen

Tietohallintoyhteistyön tehostaminen

Vaativan erityistason erikoissairaanhoidon, eräiden pienten erityispotilasryhmien sekä vaativan erityistason päivystystoiminnan siirtäminen valtion rahoitusvastuulle

Opetushallituksen norminantovaltuuksien tarkistaminen

Koulutukseen liittyvän sääntelyn purkaminen

Koulutuksen valtakunnallisen arviointijärjestelmän yhtenäistäminen

Seudun yhteistyön syventäminen ja valtion kumppanuus

Pääkaupunkiseudun yhteistyösopimuksen tekeminen

Helsingin yhteistyösopimus

Muu Uudenmaan yhteistyö

Pääkaupunkiseutusopimus

Lainsäädännön muuttaminen kuntayhteistyötä tukevaksi

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen

Helsingin seudun yhteistyökokouksen kannanotto

Tämän kannanoton ovat hyväksyneet 7.2.2006 pidetyssä yhteistyökokouksessa Helsingin seudun 13 kaupunkia ja kuntaa. Sipoon kunta antaa oman kannanottonsa osana Itä-Uudenmaan liiton kannanmuodostumista.

Helsingin seudun yhteistyö

Tavoitteet

Helsingin seudun 14 kunnan yhteisenä tavoitteena on Helsingin seudun kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen. Yhteistyö perustuu Helsingin seudun kuntien yhteiseen näkemykseen alueen haasteista ja yhteiseen tahtoon vaikuttaa alueen kehittämiseen.

Tavoitteena on kehittää seutua yhteistyössä valtion kanssa. Valtion osallistuminen, rahoitus ja muu tuki on merkittävä osa Helsingin seudun infrastruktuurin, palvelujen ja innovaatiojärjestelmän kehittämistä.

Tavoitteen toteuttamiseksi kunnat ovat sitoutuneet poliittisen ja viranhaltijajohdon verkostomaiseen ja säännölliseen yhteistyöhön. Yhteistyötä kehitetään ja tiivistetään vaiheittain.

Maankäytön, asumisen ja liikenteen strategia

Maankäytön, asumisen ja liikenteen neuvottelukunnan (MAL-neuvottelukunta), johon kuuluvat kuntien nimeämät johtavat maakäyttö- ja asuntotoimen viranhaltijat, toimeksiannosta valmistellaan Helsingin seudun yhteinen maankäytön, asumisen ja liikenteen strategia. Neuvottelukunnan tehtävänä on strategian toimeenpanon seuranta ja raportointi.

Maankäyttöä, asumista ja liikennettä tarkastellaan 14 kunnan muodostamana kokonaisuutena ja tavoitteena hallittu yhdyskuntarakenne, riittävästi ja monipuolisia vaihtoehtoja asumiseen sekä toimiva liikennejärjestelmä. MAL-strategiatyöskentelyyn sisällytetään Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma -tarkastelu.

Strategian toteuttaminen on seudun kuntien ja valtion yhteinen asia. Sekä hankkeiden suunnitteluun että rahoitukseen tarvitaan molemminpuolista sitoutumista ja kumppanuutta.

Muu yhteistyö

Yhteistyötä tiivistetään ja laajennetaan vaiheittain. Tavoitteena on joustavuus sekä tehtävien että kumppaneiden suhteen.

Helsingin seudun yhteistyökokous ja kolme kuntaryhmää

Yhteistyökokouksen muodostavat kuntien johtavat poliitikot. Ratkaisuisissa pyritään yksimielisyyteen ja sen kautta sitoutumiseen viedä asioita eteenpäin sovittujen linjausten mukaisesti kunnissa ja kuntaryhmissä.

Valmistelu ja toimeenpano tapahtuu kuntaryhmittäin.

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta;
Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen,

KUUMA -kunnat;
Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula, Kerava, Mäntsälä, Pornainen,

Kuntaryhmä Neloset;
Hyvinkää, Kirkkonummi, Vihti, Sipoo.

Helsingin seudun yhteistyö on vahvojen peruskuntien yhteistyötä. Seudun sisällä voidaan sopia kuntaliitoksista ja toteutuessaan ne tukevat tavoitetta parantaa seudun kilpailukykyä.

Helsingin seudun haasteet

Asukasnäkökulmasta kuntarajoilla ei ole Helsingin seudulla merkitystä. Asunnon sijainti valitaan elämäntilanteen, ympäristön ja yksilökohtaisten mieltymysten mukaan. Helsingin seudulla tulee jatkossakin varmistaa asuntotarjonnan monipuolisuus ja erilaiset asumismuodot. Tämä asettaa merkittävän haasteen yhdyskuntarakenteen tehokkuudelle ja tarkoituksenmukaisuudelle. Ennusteiden mukaan suhteellisesti voimakkain väestönkasvu kohdistuu Helsingin seudun kehysalueelle.

Helsingin seudun kaikissa kuntaryhmissä tavoitellaan työpaikkojen määrän kasvua. Tästä huolimatta myös työmatkaliikenne ja sukkulointi sekä pääkaupunki-seudulle että kehyskuntien välillä kasvaa. Joukkoliikenteen kulkumuoto-osuutta on välttämätöntä lisätä. Tuleva kehitys edellyttää yhtenäistä joukkoliikennetarkoitusta. Joukkoliikennettä ja lippujärjestelmää kehitetään Helsingin seudulla kokonaisuutena ja toteutus tapahtuu vaiheittain.

Vuosaaren sataman ja Helsinki-Vantaan lentokentän vaikutukset näkyvät laajasti koko Helsingin seudulla. Elinkeinoelämän näkökulmasta on välttämätöntä, että poikittaisliikenneyhteyksiä rakennetaan lisää.

Kestävän kehityksen mukainen yhdyskuntarakenne edellyttää kaupunkirakenteen saumatonta jatkumista pääkaupunkiseudulta kaikkien kehyskuntien suuntaan.

Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen strategian sekä liikennejärjestelmän valmistelutehtävät annetaan nykyisille kuntien yhteistyöorganisaatioille.

Laajemman metropolialueen haasteet

Helsingin seudun kuntien näkökulmasta yhteistyö laajemmalla metropolialueella on tärkeää ja sen merkitys korostuu talous- ja työssäkäyntialueen laajentuessa.

Laajemman metropolialueen haasteita voidaan tarkastella useammasta, ainakin elinkeinoelämän, asukkaiden ja ympäristön näkökulmasta. Yritykset hakeutuvat sinne, missä ovat markkinat ja osaava työvoima, asukkaat, missä ovat työpaikat ja kohtuuhintaiset asunnot. Ympäristöhaittojen minimointi edellyttää toimivaa aluerakennetta. Haasteet muodostuvat näiden seikkojen optimaalisesta yhteensovittamisesta ottaen huomioon alueen kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamiseen.

Haasteisiin vastaaminen edellyttää kuntien ja valtion yhteistyötä elinkeinoelämän tarpeita vastaavan koulutuksen ja tutkimuksen järjestämisessä, aluerakenteen suunnittelussa ja infrastruktuurin rahoittamisessa.

Edellä mainittujen ongelmien ratkaiseminen ei edellytä uusia rakenteita, vaan laajentuvan Uudenmaan (Uusimaa ja Itä-Uusimaa) alueella eri kuntaryhmiin kuuluvien kuntien sisäistä valmistelua ja eri kuntaryhmien välistä kumppanuutta.

Seutukuntajako

Seutukuntajako tulee muuttua vastaamaan Helsingin seudun 14 kunnan yhteistyöaluetta. Tämä tarkoittaa Sipoon ja Vihdin liittämistä Helsingin seutuun. Näin muodostuva seutukuntajako tukee tehokkaan yhdyskuntarakenteen muodostumista ja Helsingin seudun verkostomaista yhteistyötä, sekä muodostaa luontevan maantieteellisen kokonaisuuden.

Maakuntien liitot

Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntien liitot tulee yhdistää.

Palveluyhteistyö

Helsingin seudun yhteistyön tavoitteena on tehdä ensisijaisesti yhteistyötä maankäytössä, asumisessa ja liikenteessä. Käynnistyneen yhteistyön tärkeitä alueita ovat myös HUS:n ja ammattikorkeakoululaitoksen palvelujen laadun ja tuottavuuden kehittäminen.

Palveluyhteistyötä järjestetään kuntaryhmittäin, kuntayhtymissä sekä kuntien välillä sopimuksilla sekä yhteisinä hankintoina.

Helsingin seutu voi yhteistyössä järjestää ja tuottaa hyvinvointipalveluja erityisesti kuntien raja-alueilla mutta myös muuten, kun se palvelujen turvaamiseksi on tarpeen. Palveluyhteistyöstä sovitaan erikseen.

Muutoin palvelut järjestetään lähellä asiakasta ja tarkoituksenmukaisimmissa alueellisissa kokonaisuuksissa.

Vahvojen kuntien Helsingin seudulla tulee kuntien edellytyksiä palvelujen ja muun toiminnan järjestäjinä vahvistaa. Näin luodaan edellytykset tavoitteelliselle omista-

japolitiikalle ja -ohjaukselle siten, että toiminta ei etäänny demokraattisesta päätöksenteosta.

Seuranta

Helsingin seudun yhteistyön toimivuuden ja vaikuttavuuden arviointi tehdään vuoden 2006 loppuun mennessä. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa arvioinnin tulosten perusteella.